(مەلەوانی نەزان لەدەریای قووڵدا!) _سەرنجێك لە بارەی ڕۆمانی سیسەمی خوێناوی… سەدیق سەعید ڕواندزی

ساڵانێكە وەك خوێنەرێك، بەتاسەوە ڕۆمان دەخوێنمەوە. بەتایبەتیش ئەوانەی نووسەرەکانیان دەسپێکی نووسینیانە لەوبوارە. خوێندنەوەی ڕۆمان وەك ژانرێکی ئەدەبی بۆ من لەدووڕوانگەوەیە. یەکەمیان چێژو وەرگرتن و خوێندنەوەی تێکستێکی ئەدەبییە، ئەوەی تریان بەمەبەستی دەوڵەمەندکردنی زمانەکەم وئاشنابوونی زیاترە بەزمانی کوردی کەدەبێ ڕۆماننووس شارەزایەکی ووردو زۆری لێ هەبێت. چونکە زانینی زمان و شێوەی داڕشتن و گوزارشتکرن، ئەلف و بێی نووسینی ڕۆمانە. هەرکەسێك توانای بەسەرزماندا نەشکێت، باشتر وایە ڕۆمان نەنووسێت. ئەوەی جێگەی سەرنجە لام، لەمیانەی ئەزموونی خۆم وەك خوێنەرێك لەبواری خوێندنەوەی ڕۆماندا، تا ئەندازەیەکی زۆر گەیشتوومەتە ئەو بڕوایەی کەبەشێکی زۆری ئەوانەی خۆیان بەنووسینی ڕۆمانەوە سەرقاڵکردووە(نەك ڕۆماننووسن) شارەزایەکی ئەوتۆیان لەزمانی کوردی نییە. نازانن چۆن چەمك ودەستەواژە و دەربڕین و گوزارشتە زمانەوانییەکان،لەبونیادی زماندا بەرجەستە بکەن.

بۆیە دەکەونە هەڵەی سەیرەوە کەجێگەی پێکەنینە. گەرچی ئەونووسەرانە هەوڵدەدەن لەڕێگەی فەنتازیای نووسین و زمانێکی پەخشان ئامێز، جۆرێك لەئستاتیکا بەوشەکان بدەن تاکوسەرنجی خوێنەر ڕابکێشن. بەڵام کاتێ دەچینە قوڵایی وشە و ماناکان، ئیدی دەستەپاچەیی ئەوانمان بۆدەردەکەوێت. ئەم کارەم وەك ئەوە دێتە بەرچاو کەخانووێکی لەخشتی قوڕ(کە ڕواندزییەکان پێی دەڵێن لگبن)دروستکراو، بەچیمەنتۆ سواخ بدەیت.

ئایا ئەو ڕازانەوەیە جێگەی خۆی دەگرێت و شێوەیەکی جوان بەخانووەکە دەدات؟ بێگومان نەخێر. خاڵێکی دیکەیان ئەوەیە کەبەشێکی زۆرلەوانەی بەخەیاڵی خۆیان ڕۆمان دەنووسن، وادەزانن ئەگەر کتێبێکی قەبارە گەورەو ئەستووری شەسەدڵاپەڕەیان نووسی، ئیدی ڕۆمانیان نووسیوە. بەمەش تووشی کاوێژکردنەوەی وشەو درێژدادڕیی و دووبارەبوونەوەی وێنەکان دەبن. بابەتی بەشێکی

زۆرلەوجۆرە ڕۆمانانە، دەکرێ پوخت و چڕوکورت بکرێتەوەلەچەند لاپەڕەیەکی کەم. یاخود ئەوەی ڕۆماننووس بەوهەموو نووسینەوەیەوە گوتوویەتیی،دەتوانرێت کورت بکرێتەوە بۆچیرۆکێکی زۆرکورت. نموونەی بەرجەستە لەم ڕووەوە زۆرن گەرخوێنەر مەبەستی بێت ئاماژەیان پێ بدات.لەو ڕوانگەیەوە یەکێك لەوڕۆمانانەی کەلەو ڕۆژانەدا خوێندمەوە ولەزۆرلایەنی زمانییەوە هەڵەو کەماسی هەبوو ڕۆمانی(سیسەمی خوێناوی بوو)*. وەك خوێنەرێك نامانەوێت لەو ڕۆمانە بدوێین کەدنیایەك سەرنج و تێبینیم لەڕووی بابەت و نووسینەوە لەسەرهەیە.

تەنها ئاماژە بەدەربڕینی چەند وێنەیەکی هونەری و زمانەوانی دەکەین،کەئاستی زانیاریی نووسەرەکەی لەبواری زماندا دەردەخات.ئەم ڕۆمانە، باسی ڕووداوی خۆکوشتنی ژنێك دەکات بەناوی شەونم. شەونم قوتابی بەشی ڕاگەیاندن دەبێت لەپەیمانگادا. لەوێوەکەسێك دەناسێت بەناوی سورکێو. ئیدی دەبنە خۆشەویستی یەکتری. بەڵام شەونم لەژێرفشاری ماڵەوەیان ناچاردەبێت شوو بەکەسێکی دیکە بکات کەناوی سەرکەوتە. بەڵام لەگەڵ ئەودا بەختەوەرنابێت. تاڕۆژێکیان لەماڵی شەونم لەژوان و بینینێکدا، شەونم و سورکێو بەیەگ دەگەن و لەوکاتەوەش سەرکەوتی مێردی دەگەڕێتەوە.کە ئەودیمەنە دەبینێت شێك دەیگرێت. بۆیە سورکێو دەکوژێت و شەونمیش پەنادەباتە بەربنکەیەکی پۆلیس بۆماوەیەك. دوای ئازادکردنیشی دەچێتە ماڵی دادە پەروین و لەگەل چەندین ژنی ترفێری کاری لەشفرۆشی دەبێت. تادواجار هەرچۆنێك بێت، بۆ ئەوەی بنووسی ڕۆمانەکە بۆمانی باس بکات، شەونم دەگاتە وڵاتی سوێدو بەرلەوەرگرتنی مافی پەنابەرێتی،خۆی دەکوژێت. ئەمە پوختەی ناوەڕۆکی ئەوڕۆمانە چوارسەد لاپەڕەیەیە. وەلێ نووسەربێ ئەوەی ڕۆمانەکەی درێژبکاتەوە، هاتووەچیرۆکی(نارین و نەهرۆ)و چیرۆکی(لیۆن ومێلی)شی تێکهەڵکێشی ڕووداوەکان کردووە.

پرسی کوشتنی ژنان بەناوی شەڕەف ودیاردەی ژنکوشتن لەکۆمەڵگەی کوردی، هێندە وەك بابەتێك لەنووسین دووبارە بۆتەوە، خەریکە لەماناو ناوەڕۆك وبەهای خۆی دەکەوێت.نەك هەر ئەمە زۆرجار ئەم بابەتە لەلایەن هەندێك بنووسەوە بۆ خۆ دەرخستن، وەك هەوڵێك بۆ نیشاندان و سوککردنی نەتەوەی کورد لەدنیای دەرەوەدا پیشان دەدرێت.کەکورد چ گەلێکی بەربەری وتێنووی خوێنی ژنانە. تەنانەت لەوڕۆژانەدا هونەرمەندێك پەیکەرێکی کردووەو شمشێری کردۆتە فیگەری سەرەکی پەیکەرەکەی. وەك ئەوەی قڕانی بابەتی هونەری بێت لەم هەرێمەدا.

ئەوانە هێندە بێ ئاگان نازانن لەبەشێك لەوڵاتانی کەنداو، تاچەند ڕۆژێك لەمەوبەریش ژنان مافی ئەوەیان نەبوو ئوتومبێل لێبخوورن. ئەمەبەومانایە نییە کەئێمە ڕەوایەتی بەوکارە بدەین. بەڵام من نازانم لەدوای(گرەوی بەختی هەڵاڵە)ی (عەتای نەهایی) چ شتێك جوانتر دەنووسرێت لەبارەی نەریتی ژنکوشتن لە وڵاتانی خۆرئاوادا. بۆیەداهێنان ئەوەنییە ڕۆماننووسێك تیمەیەك بکاتە ڕووداوی ڕۆمانەکەی، کەپێشترچەندین جاری تروجوانتریش باسی لێوەکراوە.لەڕۆمانی سیسەمی خوێناویدا، خوێنەربەرچەندین هەڵەی زەق لەڕووی زمان و دەربڕینەوە دەکەوێت کەلێرەدا ئاماژەیان پێدەکەم:_

*لاپەڕە-7 -نووسیویەتی:_(بۆچوونی ئەو شارە). ئەوەی بۆچوونی هەیە خەڵکی شارە نەك شار.

*لاپەڕە 40_نووسیویەتی:(زۆرلەو ئێوارانەی باوکم لەنوێژی هەینی دەگەڕایەوە). سەیرم پێدێت کەسێك ڕۆمان بنووسێت و خۆی پێ ڕۆماننووس بێت، بەڵام نەزانێت نوێژی هەینی لەنیوەڕۆیانە نەك ئێواران. هەمووڕۆژێکیش نییە، هەفتەی تەنها یەکجارە.

*لاپەڕە46_نووسیویەتی:_(دەم و چاوی یەکتریان بەمشتەکۆڵە هێنابوە خوارەوە).شکاندبوو، شیاوترە.

*لاپەڕە65_نووسیویەتی:_(پرچەکانی هێندەدرێژبوون تاکەمەری هاتبوون) ئەرێ ئافرەتان تەنها پرچێکیان هەیە یان چەند پرچێك؟ئەگەر مەبەستیشی کەزی و تاڵە مووبێت، ئەوان جیاوزن.

*لاپەڕە74-نووسیویەتی:_(چاوەکانی وەك دووهێلکە دەرپۆقیبوون). هیچ ئستا تیکاو چێژێك لەودەربڕینە نامۆیە هەیە؟

*لاپەڕە 74-نووسیویەتی:_(نارین بەدەستە گۆشتنەکانی) کەچی سەیرلەوەدایە لەلاپەڕە(67) نووسیبووی(نارین بەدەستە باریکەکانی). سەدان جارکەوتۆتە بەرچاوم نووسەربیری چۆتەوە پێشترچی نووسیوە. لەبەردرێژکردنەوەی نووسینەکەی کەهەرمەبەستی بووەشتێك بنووسێت!.

*لاپەڕە 99_نووسیویەتی:_(هەردووکمان وەك چۆن سەگێکی برسی ئێسقانێك دەلێستەوە یەکتریمان دەلێستەوە)ئەگەردووکەس زۆر یەکتریان خۆشبووێت و تامەزرۆی یەکتری بن، ئایا وەك سەگ یەکتری دەلێسنەوە؟یان یەکتری ڕادەمووسن؟.

*لاپەڕە 131-نووسیویەتی:_(ترسی عشق دڵی خنکاندبووم).

*لاپەڕە136-نووسیویەتی:_(قسەلەدەمم خلیسکا). خۆناودەمی مرۆڤ سەهۆڵبەندان نییە، تاقسەی لێ هەڵخلیسکێ.قسە لەدەم دەردەچێ.

*لاپەڕە 140-نووسیویەتی:_(بەوڕاستە شەقامەدا شۆڕبوومەوە).

کەڕاستە شەقامە، نازانم شۆڕبوونەوەکە لەکوێدایە؟.
*ڵاپەرە 147_ نووسیویەتی:_(تایەی لاستیکییان دەسووتاند). تایە خۆی لاستیکە، جگەلەمەش ئەوەی دەسووتێندرێت هەرتایەی لاستیکە، خۆی تایەی ئاسن ناسووتێنرێت.
*ڵاپەڕە 148- نووسیویەتی:_(کەف و کوڵی ناخی بڕەوێنێتەوە).نووسەر جیاوازی نەکردووە لە نێوان دامڕکاندنەوەو ڕەوانەوە.
*ڵاپەڕە 178- نووسیویەتی:_(مووچرکێك هەموو جەستەمی لەرزاند).نووسەر تەزاندن و لەرزاندنی لێ تێکەڵ بووە!.
*ڵاپەڕە 192- نووسیویەتی:_(دەم وچاوەکەی ئەوەندەی ترتاڵتربووو). دەم و چاو گرژ،مۆن، توڕە دەبێت نەك تاڵ.
*ڵاپەڕە 205- نووسیویەتی:_(کچە هەرزەکارەکەی لەگەڵ خۆی هێنابوو کەزانکۆی تەواو کردبوو). کەسێك زانکۆ تەواو بکات تەمەنی هێشتا هەرلەهەرزەکاریدایە؟.
*ڵاپەڕە 218- نووسیویەتی:_(هەموو جەستەم نغرۆی ئارەقەی جەستەی خۆم ببوو).دیارەکارەکتەرەی ڕۆمانەکەی ئەو بەڕێزە دووجەستەی هەبووە!!.
ڵاپەڕە220- نووسیویەتی:_(بەنازلەژنی دووەمی باوکی سەرکەوت بوو).کەچی بیری چۆتەوە پێشترچی وتووە ئەمجارەیان لەڵاپەڕە228 نووسیویەتی:(بەنازوخوشکەکانی لەژنی یەکەمی بوون).

*ڵاپەڕە 229- نووسیویەتی:_(ئاگرلەجەستەم دەچۆڕا).وەك ئەوەی ئاگر ئاو بێت چۆڕاوەی هەبێت.
*ڵاپەڕە 244- نووسیویەتی:_(شێرە ئازاکە _ڕێوی دارستان_ گورگی تێنوو).شێرهەیە ترسنۆك بێت؟.
*ڵاپەڕە267- نووسیویەتی:_(مرۆڤەکان وەك ئەوەی تفیان لەزاری یەکتری نا بێت وەك یەك بیردەکەنەوە). خوێنەری بەڕێزتفی ناودەم هیچ پەیوەندی بەبیرکردنەوەهەیە؟.
*ڵاپەڕە282- نووسیویەتی:_(بۆنی بوخورێکی گران بەها لووتەکانمی پڕ کرد) سەرنج لەلووتەکانی بدەن کە بەکۆی نووسیوە.
*لاپەڕە287- نووسیویەتی-:(وەك ژیلەمۆیەك ئەدرەوشایەوە).نووسەر جیاوازی لە نێوان درەوشانەوەو گەشانەوە نەکردووە. وادەزانێت هەردووکییان هەریەکن!!.
*ڵاپەڕە303_ نووسیویەتی:_(غەڵبە غەڵبێکی ناوازە!).
*ڵاپەڕە335- نووسیویەتی:_(لووتەکانی پڕکردم). مرۆڤ تەنها لووتێکی هەیە.

*ڵاپەڕە 338- نووسیویەتی:_(دەم وچاوێکی پانی پێوەبوو).تا ئێستا دەیان ڕۆمان و هەزاران ڵاپەرەی ڕۆمانەکانم خوێندوونەتەوە، هەرگیز

نەمبینیوە نووسەرێك هێندە كێلەوارو نەزان بێت لەزمان، بەم شێوەیە وەسفی دەم و چاوی مرۆڤ بكات. وەك ئەوەی دەم و چاوی مرۆڤ دەعامی ئوتومبێل بێت. كەی مەبەستی بوو بەیەكی جوانتری بگۆڕێت.چونكە دەم وچاوێكی پانی پڕوەبووە. مادام پڕوەبوونیشە، كەواتە دەتوانرێت هەركات مەبەست بێت لێی بكرێتەوەو یەكێكی تر بخرێتە شوێنی!.

ئەمانە بەشێك بوو لەوسەرنجانەی كەوتنە بەرچاوم. دڵنیام ئەگەرجارێكی تریش ڕۆمانەكە بخوێنمەوە، هەڵەی زۆرتریش دەبینم. ناكرێت هەركەسێك بابەتێكی بیست، یاخود بیرێكەیەك لەمێشكی دابوو،بیكاتە بەناوڕۆمان .

ئەم جۆرە دەقانە زمانی كوردی وێران دەكەن. هەرلەو ڕوانگەیەشەوەیە ئێستاو داهاتووش بەسەریان دەكەمەوە. نەك كەسانێك بێن بەهۆی نەزانیانەوە بێت لەڕۆمان، یاخود هاوڕێیەتییان لەگەڵ بنووسی ئەوجۆرە دەقانە، پەسنی بكەن و بەشان و باڵی دەقەكەو نووسەرەكەشی هەڵبدەن و ئەوانیش چەندین دەقی دیكەی لەو شێوەیە، چاپ و بڵاو بكەنەوە. ئەم جۆرە بنووسانە،لەڕاستیدا وەك مەلەوانێكی نەزان وان لەدەریایەكی قووڵدا. ئەگەركەسێك مەلەوانی نەزانێت چی لێدێت؟ بێگومان دەخنكێ.زمانیش وایە، ئەگەرنووسەرشارەزای هەمووسووچێكی نەبوو، دەسەڵاتی بەسەر گوزارشت ودەربڕیندا نەشكا و ڕۆمانیشی نووسی، ئەوا وەك مەلەوانە نەزانەكەی لێدێت.دواجار دەمەوێ ئاماژە بەوە بدەم كەئەم ڕۆمانە گەرچی پێداچوونەوەی زمانەوانی و ڕێنووس و هەڵەچنیشی بۆ كراوە،بەڵام لەچەندین شوێنی ڕۆمانەكە هەڵەی ڕێنووس وچاپ دەبینرێن.هەمووئەمانەشم لای خۆم تۆماركردوون. دواجار پێشنیارم بۆ ئەوجۆرە نووسەرانە ئەوەیە، تالەتوانایاندایە بخوێننەوە، تابزانن چۆن وشە دەخەنە ڕستەوەو لەچ شوێن و جێگەیەكی زماندا، وشەی شیاوو گونجاو بۆدەربڕین هەڵدەبژێرن. چونكە نووسینی ڕۆمان قسە ڕێزكردن نییەو هونەری دەربڕینە.دەربڕینێك كەسەرنجی خوێنەرڕابكێشێت و چێژی لێوەرگرێت.زمانەكەی بەبرشتتر بكات. نەك ئەوەشی كەدەیزانێت بەهۆكاری خوێنەوەی ئەوبەناو ڕۆمانانە لەبیری بچێتەوە…

*پەراوێز/ سیسەمی خوێناوی/ڕۆمان –نووسینی جەبار عوسمان/بڵاوكردنەوەی دەزگای جەمال عیرفان 2017.

* ئەم بابەتە لەلاپەڕەی ئەدەبی ڕۆژنامەی(هەولێر) ژمارە(2924) ی ڕۆژی یەكشەممە ڕێكەوتی 2- 9-2018بڵاوكراوەتەوە..

سەدیق سەعید ڕواندزی